

Z HISTORIE TRATÍ

Hrušovany nad Jevišovkou – Hevlín

Hrušovany nad Jevišovkou – Znojmo

Hrušovany nad Jevišovkou – Střelice

V letošním roce uplyne 145 let od otevření železničního spojení Střelice – Hrušovany nad Jevišovkou – Znojmo/Hevlín, které vybudovala Společnost státní dráhy, známá pod zkratkou StEG. Přestože měla ve svém názvu slovo státní, jednalo se o ryze soukromou železniční společnost, která byla ovládána francouzským kapitálem.

Stavbě této dráhy však předcházela dramatická přehra. Již v roce 1859 přišla StEG s požadavkem spojit svoji severní síť, která končila v Brně, a jihovýchodní síť, která končila v rakouském Gänserndorfu, mezi sebou a dovést svoji železnici až do Vídně. Do té doby musela StEG mezi Brnem a Vídní používat trať Severní dráhy císaře Ferdinanda (KFNB). Požadavek StEG na nové tratě se však nelíbil společnosti KFNB, která měla výhradní císařské privilegium na železniční spojení Vídeň – Brno. Mezi oběma společnostmi se rozhořel lýtý boj, který se odehrával i na vládní a parlamentní úrovni. Teprve v prosinci 1866 obdržela StEG koncesi na stavbu tzv. doplňkové sítě. Hlavní trať vedla z Vídně přes Stadlau (dnes předměstí Vídně) a Hrušovany nad Jevišovkou do Střelice, kde se napojovala na Brněnsko-rosickou dráhu (Brno – Zastávka u Brna), kterou StEG mezitím finančně ovládla. Výchozí bod Střelice byl zvolen proto, že nová dráha nemohla ústít přímo do Brna. Další částí doplňkové sítě tvořily trať ze Stadlau do Marcheggu, odbočka z Hrušovan nad Jevišovkou do Znojma a dvoukolejná spojka v Brně mezi dolním a horním (dnes hlavním) nádražím v Brně. Stavba začala ještě na konci roku 1866. Spodní stavba tratě Střelice – Hrušovany – Stadlau byla budována jako dvoukolejná, položena však byla pouze jedna kolej. Při ražení tunelů mezi Střelicemi a Moravským Krumlovem byl poprvé v Rakousku použit dynamit. Největší a nejnámější stavbou se stal 373,5 m dlouhý Ivančický viadukt, který překlenul údolí řeky Jihlavy ve výši 42,7 m nad její hladinou. Přestože projekt viaduktu a výroba mostní konstrukce probíhala ve francouzské režii, spoluúčast Eiffela není doložena. Přestavby a zdvoukolejnění se dočkal i úsek Střelice – Brno dolní nádraží, v Horních Heršpicích bylo původní úroňové křížení s tratí do Břeclavi nahrazeno nadjezdem střelické tratě. Rozšíření se dočkalo i brněnské dolní nádraží.

Dne 15. září 1870 byl slavnostně zahájen provoz na úseku (Brno) – Střelice – Hrušovany nad Jevišovkou – Znojmo, současně byla otevřena i spojka v Brně mezi dolním a horním nádražím, která vedla po náspu kolem dnešní galerie Vaňkova a obchodního domu Tesco (zrušena v roce 1970). Dne 24. listopadu 1870 byla otevřena trať z Hrušovan nad Jevišovkou přes Hevlín do Stadlau.

Hlavní trať Střelice – Hrušovany – Stadlau se stala důležitou součástí koridorového spojení StEG přes celou monarchii z Děčína přes Lovosice, Prahu, Českou Třebovou, Brno, Vídeň, Marchegg, Bratislavu, Štúrovo, Budapešť, Szeged a Temešvár do Bazias na břehu Dunaje (dnes na území Rumunska).

V roce 1904 bylo otevřeno nové napojení střelické tratě do jižní části nově zrekonstruovaného brněnského hlavního nádraží z jižní části dolního nádraží podél řeky Svratky. V roce 1909 došlo k zestátnění společnosti StEG. Po roce 1918 význam tratě Střelice – Hevlín vlivem nových poměrů podstatně poklesl a stala se z ní trať regionálního významu. Přeshraniční doprava přes přechod Hevlín/Laa byla slabá, o čemž svědčí i zrušení sousedního přechodu Novosedly/Laa v roce 1930.

Od podzimu 1938 po zabrání pohraničí fašistickým Německem až do roku 1945 protínala říšská hranice Ivančický viadukt. Zřejmě již koncem okupace bylo v Brně zprovozněno napojení střelické tratě z tzv. odbočky Státní silnice přímo do stanice Brno-Horní Heršpice. To umožnilo na brněnském hlavním nádraží od září 1945 převést všechny vlaky střelického směru k 5. nástupišti.

Při osvobozovacích bojích na jaře 1945 byl silně poškozen úsek Hevlín – Laa. Přestože došlo již v roce 1946 ke zprovoznění tratě, provoz zde nikdy nebyl obnoven a provizorní mosty byly v 50. letech minulého století sneseny. Parní lokomotivy na osobních vlcích mezi Brnem a Hrušovany nad Jevišovkou nahradily začátkem 70. let 20. století lehké motorové lokomotivy řady T 444.1. Omezená únosnost Ivančického viaduktu však nadále udržela parní provoz v nákladní dopravě. Jezdily zde lokomotivy řady 434.2. V roce 1972 začala stavba nového ocelového viaduktu, který je umístěn ve vzdálenosti 15 m po proudu řeky rovnoběžně se starým viaduktem. Zahájení provozu na novém Ivančickém viaduktu 9. listopadu 1978 umožnilo nasazení těžších motorových lokomotiv a znamenalo zde definitivní konec parní trakce. Dlouhá léta snah o zachování starého viaduktu nakonec vyústila v jeho snesení, které proběhlo začátkem září 1999. Zachováno zůstalo pouze první pole ve směru od Moravských Bránic.

V roce 1980 byla otevřena 16 km dlouhá vlečka ze stanice Rakšice do Jaderné elektrárny Dukovany, po které se navážel stavební materiál a zařízení při stavbě elektrárny. Vlečka je v provozu dosud.

Dlouholeté snahy o obnovení provozu na přechodu Hevlín/Laa po roce 1989 se nepodařilo uskutečnit a k 1. červenci 2010 v souvislosti s rozšířením IDS JMK byla osobní doprava na trati Hrušovany nad Jevišovkou – Hevlín zastavena.

V 90. letech minulého století byly zrušeny stanice Silůvky a Břežany a přeměněny na zastávky.

V roce 2009 byla ukončena rekonstrukce stanice Znojmo (kolejiště, nástupiště a zabezpečovací zařízení) a dokončena elektrizace úseku Znojmo – Retz. V letech 2007 – 2010 probíhaly stavební práce v Horních Heršpicích v souvislosti s 1. etapou stavby nového odstavného nádraží. V květnu 2010 zde byla zprovozněna nová halová myčka vozů. V prosinci 2010 bylo uvedeno do provozu dálkové ovládání stanic na úseku Silůvky – Moravský Krumlov a Ivančice, které ovládá výpravčí z Moravských Bránic. Zároveň byla obnovena i stanice Silůvky.

Od roku 2004 se postupně začal zavádět a rozšiřovat IDS JMK: od 1. ledna 2004 Brno hl. n. – Silůvky, od 1. července 2006 Silůvky – Moravský Krumlov a od 1. července 2010 Moravský Krumlov – Znojmo.

Od začátku jízdního řádu 2009/2010 většina osobních vlaků z Brna končí nejdále v Miroslavi. V úseku Miroslav – Hrušovany nad Jevišovkou je frekvence osobních vlaků malá. Úsek Hrušovany nad Jevišovkou – Znojmo je dnes součástí železničního spojení Břeclav – Znojmo a je uvažováno s jeho modernizací.

Trať Brno – Střelice – Hrušovany nad Jevišovkou má přezdívku „akátka“, podle stromů, které ji lemují.

autor: Ing. Jiří Kotrman

MÍSTO PRO VAŠE POZNÁMKY

PARTNEŘI AKCE

PRAHA

Výzkumný Ústav Železniční, a.s.

DALŠÍ INFORMACE

bnohn@cdcentrum.cd.cz

T 725 886 395

www.cd.cz/zazitky

BRNO – ŠATOV A ZPĚT

145 let tratí na Znojemsku

5. září 2015

Výlet nostalgickým vlakem po jižní Moravě

Stav k 1. 9. 2015

V letošním roce si připomeneme **145. výročí zahájení provozu** na železničních tratích Znojemska. To je hned o jeden významný důvod navíc, proč se vydat za zajímavostmi a krásami jižní Moravy. Zvláštní vlak s historickými vozy a lokomotivami „Šlechtična“ a „Bardotka“ míří za pestrým programem a také do výchozích míst **atraktivních cyklotras**. Nenechte si jej ujít!

Co nás čeká

- vyjížďka historickou soupravou s vozy „Rybáky“, parní lokomotivou 475.101 „Šlechtičnou“ a motorovou T 478.1039 „Bardotkou“ firmy AŽD (parní ve směru do Hrušovan n. J., motorová ve směru opačném)
- ve vlaku historický program s ozbrojenými složkami bývalé ČSSR
- ve Znojmě Kinematovlak, Vláček Hráček, unikátní výstava vlakové pošty, výstava lokomotiv a prezentace měřicího vozu AŽD
- od 12 hodin v Hrušovanech nad Jevišovkou parní show s opakovaným vjezdem parní lokomotivy do stanice
- v Šatově pěchotní srub „Zahrada“ se soutěžním programem
- ve Slupi tradiční Slavnosti chleba s přepravou historickými autobusy ze Šatova a Znojma
- ve vlaku bufetový vůz s občerstvením a víny ze Znovínu
- ochutnávky vín a burčáků

Využijte ideální příležitost vzít si s sebou **do vlaku zdarma kolo** a vydat se po cyklostezkách **na vyjížďku Národními parky Podyjí a Thayatal!**

Lokomotiva 475.101 FOTO © Milan Vojtek

Lokomotiva „Bardotka“ FOTO © Ing. Jirí Svoboda

JÍZDNÍ ŘÁD A JÍZDNÉ

	TAM	STANICE		ZPĚT
8:20	↑	Brno-Židenice		19:41
8:28		Brno hl. n.		19:37
8:57		Moravské Bránice		19:01
9:10		Moravský Krumlov		18:48
9:48	12:55	Hrušovany nad Jevišovkou	12:00	18:19
-	13:03	Božice u Znojma	11:53	-
-	13:15	Hodonice	11:42	-
10:16	13:30	Znojmo	11:30	17:45
10:21	13:36	Znojmo-Nový Šaldorf	11:07	17:37
10:27	13:43	↓ Šatov	11:00	17:30

- rodinná celodenní jízdenka (2 dospělí + 3 děti) **500 Kč**
- zpáteční Brno–Znojmo/Šatov **180 Kč**
- děti do 15 let **sleva 50 %**
- držitelé průkazů ZTP a ZTP/P **sleva 75 %**
- úsekové jízdné dle vzdálenosti

Ostatní tarifní ani mimotarifní výhody neplatí.
Prodej jízdenek ve všech pokladnách ČD.

Interiér pěchotního srubu

PROGRAMOVÉ TIPY

KLUB VOJENSKÉ A POLICEJNÍ HISTORIE

Doprovodný program **Klubu vojenské a policejní historie Československo a Technického muzea v Brně** bude zasazen do 80. let 20. století, a to již cestou z Brna v historickém vlaku, kde budou působit doboví příslušníci Pohraniční stráže, Oddělení pasové kontroly a Celní správy. Po příjezdu do Šatova a přesunu **k pěchotnímu srubu MJ–S 3 Zahrada** se další část programu odehraje v samotném vojenském objektu a jeho blízkém okolí.

Zde návštěvníci zažijí pevnost v chodu tak, jak fungovala v době využívání československou armádou v letech 1960–1989.

Na prohlídku navazují **stanoviště s úkoly** z oblasti vojensví, tematikou zdejšího kraje, ochrany jeho přírody a vinařství. Zájemci si např. vyzkouší rozebrat a složit samopal, spojení polním telefonem nebo zajímavé kvízy. Aktivitty jsou určeny především dětem, ale vítáni jsou i dospělí, kteří mohou právě zde podniknout příjemnou exkurzi za vínem a seznámit se s jeho místními zvláštnostmi.

Vstupné do srubu Zahrada

- dospělí **50 Kč**
- děti 6–15 let **25 Kč**
- děti do 6 let **zdarma**

Platí sleva na rodinné pasy. Ve vstupném jsou kromě prohlídky srubu zahrnuta i soutěžní stanoviště. Prohlídky budou průběžně během celého dne bez průvodce.

SLAVNOSTI CHLEBA 2015

Vodní mlýn ve Slupi bude v den výletu hostit tradiční velkou akci s názvem **Slavnosti chleba**. Na návštěvníky čeká prohlídka vodního mlýna nebo jarmark s historickými řemesly, výrobou skla ve sklářské peci, stánky s občerstvením nebo burčákem. Zájemci si mohou zakoupit **unikátní chléb**, který bude po celý den nepřetržitě pečen ve vojenské pekárně ze sbírek Technického muzea v Brně.

70. výročí ukončení 2. světové války připomene historické vojenské ležení v obci Slup. Zde lze také navštívit Muzeum čs. opevnění 1938 a v nedalekých Oleksovičkách i Muzeum zemědělství.

Spojení mezi Znojmem, Slupí a Šatovem v tento den zajistí **historické autobusy** ze sbírek Technického muzea v Brně, a to **zdarma**. Jízdní řády těchto speciálních linek jsou k dispozici na místě nebo na **www.tnbrno.cz**.

PROGRAM ZNOVÍNU

Přímo na **Šobesu** je otevřen **ochutnávkový stánek** jedné z nejstarších vinic, ležící na úbočí skalního ostrohu v meandru řeky Dyje v samém srdci NP Podyjí. Zde můžete ochutnat vynikající vinka přímo tam, kde se urodila.

- **Ochutnávkový stánek na viniční trati Staré vinice**, Havraníky, leží přímo na cyklostezce uprostřed mladých vinic.
- Od 9 do 18 hodin navštivte **Loucký klášter** ve Znojmě, kde ochutnáte výborný Znovínský burčák v rámci akce Burčákové dny (60 Kč/litr).
- V Šatově můžete navštívit od 11 hodin **Moravský sklípek** – stálíci Vinařského turistického programu a také ráj všech labužníků a milovníků kvalitního vína.
- **Naučná vinice za Moravským sklípkem**, kde je od roku 2001 vysazeno devatenáct starých odrůd révy vinné.

MALOVANÝ SKLEP V ŠATOVĚ

Překrásný vinný sklep vyzdobený plastickými malbami lidového umělce je **vyhloubený v pískovcovém svahu** nad Šatovem. Víno se zde kupodivu nikdy nevyrábělo ani neskladovalo. Pravděpodobně měl od počátku sloužit jako soukromá vinárna a místo k příjemnému posezení.

Když sestoupíte do podzemí, **stanete v podivuhodné říši** mořských panen, trpaslíků a alpských krajinek. Obě strany hlavní chodby i stěny pěti přilehlých salonků totiž zdobí fantasticky barevné plastické obrazy Maxmilliana Appeltauera.

SKLEPNÍ LABYRINT

Nachází se asi 500 m od pěchotního srubu ve Sklepní uličce č. 2 a jeho majitel pan Šušlák má pro návštěvníky připravenou ochutnávku vín.

SRAZ MALOTRAKTORŮ – TRAKTORIÁDA

- od 13 hodin v parku před obecním úřadem v Šatově

ZNOJMO

Sybolem Znojma jakožto důležité pevnosti bylo od nepaměti **městské opevnění**. Hradební systém byl vylepšován až do počátku 17. století, a Znojmo tak představovalo jedno z nejlépe fortifikovaných měst v prostoru mezi Prahou a Vídní. Ústředním bodem opevnění byla vždy pozdně gotická Radniční věž, z jejichž ochozů bylo možné udržovat výborný přehled o dění ve městě i okolí. Osmdesát metrů vysoká věž je dodnes neodmyslitelnou ikonou města a návštěvníkům nabízí neopakovatelný výhled až na vrcholky rakouských Alp.

V horkých letních měsících přijde vhod stín a chlad unikátního labyrintu **znojemského podzemí**. Rozlehlé, někde i trojpodlažní bludiště podzemních chodeb a sálů vznikalo v průběhu několika staletí propojováním sklepních prostor jednotlivých měšťanských domů a paláců. Zatímco v minulosti představovaly vzájemně se proplétající chodby spásonosné útočiště pro obyvatele města, dnes jejich tajemná atmosféra nadchne děti i dospělé.

Nejvzácnější památkou Znojma je **rotunda Panny Marie a sv. Kateřiny** vyzdobená vzácnými freskami, která stojí na nejvyšším bodě skály před vstupem do areálu **přemyslovského hradu. Historickému jádru města dominují věže tří kostelů** – jezuitského kostela sv. Michala, dominikánského kostela sv. Kříže a známého gotického děkanského chrámu sv. Mikuláše. V jeho těsné blízkosti naleznete unikátní dvoupatrovou kapli sv. Václava s překrásnou pozdně gotickou krouženou klenbou, jedinou svého druhu na Moravě. Vaší pozornosti by neměl uniknout jeden z technických divů Znojma – **nejvyšší železniční most na jižní Moravě**, zprovozněný na podzim roku 1871.

Znojmo, podzemí